

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
HENRIKA SAUGMANDSGAARDA ØEA
od 22. travnja 2021.¹

Predmet C-186/18

José Cánovas Pardo SL
protiv
Club de Variedades Vegetales Protegidas

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Tribunal Supremo (Vrhovni sud, Španjolska))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Oplemenjivačka prava na biljnu sortu Zajednice – Uredba (EZ) br. 2100/94 – Članak 96. – Zastara zahtjeva iz članka 94. i 95. Uredbe – Rok od tri godine – Uzastopna djela – Djela koja se ponavljaju tijekom vremena – Početak tijeka roka (*dies a quo*) – Datum dodjele oplemenjivačkog prava Zajednice – Datum saznanja za djelo i odgovornu stranku – Datum prestanka predmetnog ponašanja – Učinci zastare – Ograničenje na djela počinjena prije više od tri godine”

I. Uvod

1. Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 96. Uredbe (EZ) br. 2100/94².
2. Taj je zahtjev upućen u okviru spora između društva Club de Variedades Vegetales Protegidas i društva José Cánovas Pardo S. L. (u daljnjem tekstu: društvo Pardo) u vezi s okolnošću da potonje društvo iskorištava mandarine sorte Nadorcott bez suglasnosti nositelja³.
3. Konkretnije, sudu koji je uputio zahtjev društvo Pardo podnijelo je žalbu u kasacijskom postupku koja se odnosi samo na pitanje zastare. Glavni postupak obilježava u tom pogledu činjenica da je nositelj dopustio da istekne rok od tri godine predviđen u članku 96. Uredbe br. 2100/94. Naime, utvrđeno je da je u trenutku podnošenja tužbe protiv društva Pardo nositelj saznao prije više od tri godine za djela kojima se povređuju njegova prava i za identitet stranke odgovorne za ta djela.
4. Pitanjima koja su postavljena Sudu nastoje se utvrditi posljedice koje valja izvesti iz isteka tog roka od tri godine.

¹ Izvorni jezik: francuski

² Uredba Vijeća od 27. srpnja 1994. o oplemenjivačkim pravima na biljnu sortu Zajednice (SL 1994., L 227, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 3., svezak 24., str. 3.)

³ Radi pojednostavljenja upotrebljavam pojam „nositelj” u okviru ovog uvoda. Činjenice u glavnom postupku su složenije: naime, nositelj je dodijelio isključivu licencu društvu Carpa Dorada SA koje je upravljanje svojim pravima povjerila društvu Clubu de Variedades Vegetales Protegidas. Vidjeti t. 14. ovog mišljenja.

5. Iz razloga izloženih u daljnjem tekstu predložit ću Sudu da na upućena pitanja odgovori u tom smislu da u slučaju djela koja se protežu tijekom vremena učinci te zastare obuhvaćaju samo djela počinjena prije više od tri godine. Drugim riječima, nositelj zadržava pravo podnositi zahtjeve predviđene u člancima 94. i 95. Uredbe br. 2100/94 glede djela počinjenih tijekom posljednje tri godine.

II. Pravni okvir

6. Članak 94. Uredbe br. 2100/94, naslovljen „Povreda”, određuje:

„1. Osobu koja:

(a) poćini jedno od djela određenih u članku 13. stavku 2., a da nema pravo to učiniti, u pogledu sorte za koju je dodijeljeno oplemenjivaćko pravo na biljnu sortu Zajednice

ili

(b) propusti ispravno koristiti naziv sorte kako je navedeno u članku 17. stavku 1. ili propusti pružiti odgovarajuću informaciju kako je navedeno u članku 17. stavku 2.;

ili

(c) suprotno članku 18. stavku 3., koristi naziv sorte za sortu za koju je dodijeljeno oplemenjivaćko pravo na biljnu sortu Zajednice ili naziv koji se može zamijeniti s istom;

nositelj može tužiti za prestanak takve povrede ili za plaćanje razumne naknade ili oboje.

2. Osoba koja postupi namjerno ili s nemarom nadalje je dužna nadoknaditi nositelju svaku daljnju štetu koja proizlazi iz predmetnog djela. U slučajevima obićnog nemara navedeni zahtjevi mogu se umanjiti sukladno stupnju takvog obićnog nemara, međutim, ne u tolikoj mjeri da budu manji od koristi koja je proizašla za osobu koja je poćinila povredu.”

7. Članak 95. te uredbe glasi:

„Nositelj može zahtijevati razumnu naknadu od svake osobe koja je u vremenu između objavljivanja zahtjeva za dodjeljivanje oplemenjivaćkog prava na biljnu sortu Zajednice i njegove dodjele izvršila djelo koje bi joj bilo zabranjeno izvršiti nakon priznanja.”

8. U skladu s člankom 96. navedene uredbe:

„Zahtjevi na temelju članaka 94. i 95. zastarijevaju tri godine od konaćne dodjele oplemenjivaćkog prava na biljnu sortu Zajednice i od saznanja nositelja o djelu i o identitetu odgovorne stranke ili, u nedostatku takvog saznanja, 30 godina od ućinjenog predmetnog djela.”

III. Oplemenjivaćko pravo Zajednice na sortu mandarina Nadorcott

9. Okolnosti spora koje se odnose na oplemenjivaćko pravo Zajednice na sortu mandarina Nadorcott, kako proizlaze iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje, mogu se sažeti na sljedeći naćin.

10. Dana 22. kolovoza 1995. društvo Nador Cott Protection SARL podnijelo je Uredu Zajednice za zaštitu biljnih sorti (u daljnjem tekstu: CPVO) zahtjev za dodjelu oplemenjivačkih prava na ovu biljnu sortu. Taj je zahtjev objavljen u *Službenom listu CPVO-a* 22. veljače 1996.

11. Dana 4. listopada 2004. CPVO dodijelio je oplemenjivačka prava Zajednice. Ta je odluka objavljena u *Službenom listu CPVO-a* 15. prosinca 2004.

12. Dana 14. travnja 2005., udruženje poljoprivrednih zadruga Valencije (Federación de Cooperativas Agrícolas Valencianas, Španjolska) podnijelo je žalbenom vijeću CPVO-a žalbu sa suspenzivnim učinkom protiv te odluke o dodjeli. Ta je žalba odbijena odlukom od 8. studenoga 2005., objavljenom u *Službenom listu CPVO-a* od 15. veljače 2006.

13. Dana 21. ožujka 2006. Udruženje poljoprivrednih zadruga Valencije podnijelo je protiv ove potonje odluke tužbu Općem sudu Europske unije, ovaj put bez suspenzivnog učinka. Opći sud odbio je tu tužbu presudom od 31. siječnja 2008., Federación de Cooperativas Agrarias de la Comunidad Valenciana/CPVO – Nador Cott Protection (Nadorcott)⁴.

IV. Činjenice glavnog postupka, prethodna pitanja i postupak pred Sudom

14. Iako je Nador Cott Protection nositelj prava na sortu mandarina Nadorcott, društvo Carpa Dorada drži isključivu licencu na pravima koja se odnose na tu biljnu sortu. Carpa Dorada povjerila je Gestiónu de Licencias Vegetales (u daljnjem tekstu: GESLIVE) upravljanje svojim pravima do 12. prosinca 2008., a nakon toga društvu Club de Variedades Vegetales Protegidas.

15. Od 2006. društvo Pardo upravlja plantažom mandarina sorte Nadorcott na parceli koja se nalazi na području Alhama de Murcia (Španjolska) (4457 stabala).

16. Dana 30. listopada 2007. GESLIVE uputio je društvu Pardo opomenu zahtijevajući od njega da prestane iskorištavati tu biljnu sortu, dok ne zatraži odgovarajuću licencu.

17. Dana 30. ožujka 2011., društvo Club de Variedades Vegetales Protegidas uputilo je društvu Pardo novo priopćenje zahtijevajući od njega da, ako se pokaže da iskorištava plantažu od 5000 stabala mandarina sorte Nadorcott, prestane s tim iskorištavanjem.

18. Tijekom studenoga 2011., društvo Club de Variedades Vegetales Protegidas zatražilo je od Juzgado de lo Mercantil (Trgovački sud, Španjolska) da poduzme privremene mjere radi utvrđivanja povrede.

19. Društvo Club de Variedades Vegetales Protegidas podnijelo je tužbu protiv društva Pardo kako bi se utvrdila povreda legitimnih prava na sorti Nadorcott tijekom razdoblja privremene zaštite (između 26. veljače 1996. i 15. veljače 2006.)⁵. Također je zatražilo da se društvu Pardo naloži plaćanje razumne naknade od 17 500 eura bez PDV-a.

20. Usto, društvo Club de Variedades Vegetales Protegidas pokrenulo je postupak zbog povrede u vezi s djelima iskorištavanja počinjenima nakon 15. veljače 2006. Konkretno je tražilo da se utvrdi povreda legitimnih prava na sortu Nadorcott koja je počinjena od tog datuma do trenutka njezina

⁴ T-95/06, EU:T:2008:25

⁵ Budući da u odluci kojom se upućuje prethodno pitanje nema drugog pojašnjenja, pretpostavljam da je ta tužba podnesena nakon zahtjeva za privremene mjere podnesenog tijekom studenoga 2011.

prestanka. Također je tražilo da se društvu Pardo naloži da prestane s predmetnim iskorištavanjem bez dopuštenja nositelja sorte, da ukloni i po potrebi uništi sav biljni materijal te sorte u svojem posjedu, da mu isplati naknadu u iznosu od 35 000 eura bez PDV-a, i da o vlastitom trošku objavi uvodni dio i izreku presude.

21. Juzgado de lo Mercantil (Trgovački sud) odbio je tu tužbu uz obrazloženje da je istekao rok zastare od tri godine utvrđen u članku 96. Uredbe br. 2100/94. U potporu svojem rasuđivanju taj je sud utvrdio da je za djela iskorištavanja koja je počinilo društvo Pardo nositelj znao barem od 30. listopada 2007., što je datum opomene koju je GESLIVE uputio društvu Pardo.

22. Protiv te presude društvo Club de Variedades Vegetales Protegidas podnijelo je žalbu pred Audiencijom Provincial de Murcia (Provincijski sud u Murciji, Španjolska). Taj je sud utvrdio, s jedne strane, da su se djela povrede ponavljala tijekom vremena, te, s druge strane, da je zastara prekinuta u studenom 2009. uslijed donošenja određenih privremenih mjera. Prema tome, navedeni je sud presudio da su zastarom obuhvaćena samo djela iskorištavanja počinjena više od tri godine prije donošenja tih privremenih mjera.

23. Glede merituma, Audiencia Provincial de Murcia (Provincijski sud u Murciji) istaknula je da društvo Pardo nije osporavalo ni iskorištavanje biljne sorte ni nepostojanje suglasnosti njezina nositelja, nego samo naknadu. Kako bi obuhvatio naknadu dugovanu po osnovi povrede i naknadu koja odgovara privremenoj zaštiti, taj je sud u tom pogledu primijenio iznos od 7 eura po stablu, odnosno ukupni iznos od 31 199 eura. Usto, društvu Pardo naložio je da prestane s povredama i da ukloni i po potrebi uništi sav biljni materijal te sorte koja je u njegovu posjedu, uključujući ubrani materijal, i da o vlastitom trošku objavi uvodni dio i izreku presude.

24. Društvo Pardo podnijelo je pred Tribunalom Supremo (Vrhovni sud, Španjolska) žalbu u kasacijskom postupku kojom je osporavalo način na koji je glede zastare žalbeni sud protumačio članak 96. Uredbe br. 2100/94.

25. Tribunal Supremo (Vrhovni sud) naglašava da je u tom pogledu utvrdio razliku između jednokratnih povreda i povreda koje traju određeno vrijeme odnosno „trajnih” povreda. Taj sud spominje nedavnu presudu iz područja žigovnog prava u kojoj je presudio da kada je povreda djelo trajnog ponašanja, početak tjeka roka zastare odgađa se toliko dugo koliko traje trajna povreda odnosno njezino ponavljanje. Pita se može li se to tumačenje primijeniti na članak 96. Uredbe br. 2100/94.

26. Glede glavnog postupka, sud koji je uputio zahtjev ističe, s jedne strane, da su protekle više od tri godine od kada je nositelj saznao za djela počinjena povredom njegovih prava i za identitet stranke odgovorne za ta djela te, s druge strane, da su povrede trajale u trenutku u kojem su podneseni zahtjevi predviđeni u člancima 94. i 95. Uredbe br. 2100/94. U takvom se slučaju taj sud pita obuhvaća li zastara predviđena u članku 96. te uredbe:

- sva djela kojima se povređuju prava nositelja, tako da bi podneseni zahtjevi bili u cijelosti nedopušteni, ili
- samo djela počinjena izvan roka od tri godine predviđenog u navedenom članku 96., tako da bi navedeni zahtjevi bili dopušteni glede djela počinjenih tijekom posljednje tri godine.

27. U tim je okolnostima Tribunal Supremo (Vrhovni sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

- „1. Protivi li se članku 96. [Uredbe br. 2100/94] tumačenje prema kojem, ako je protekao rok od tri godine otkad je, nakon konačne dodjele prava na biljnu sortu, nositelj saznao za djelo i identitet počinitelja, zahtjevi na temelju članaka 94. i 95. uredbe zastarijevaju, iako su povrede trajale sve do trenutka podnošenja zahtjeva?
2. U slučaju niječnog odgovora na prvo pitanje, treba li smatrati da se u skladu s člankom 96. [Uredbe br. 2100/94] zastara odnosi samo na konkretne povrede počinjene izvan roka od tri godine, a ne na one počinjene u posljednje tri godine?
3. Ako je odgovor na drugo pitanje potvrđan, mogu li se zahtjev za prestanak povrede kao i zahtjev za naknadu ukupne štete prihvatiti samo u pogledu tih posljednjih djela počinjenih u posljednje tri godine?”

28. Tajništvo Suda zaprimilo je 9. ožujka 2018. zahtjev za prethodnu odluku. Pisana očitovanja podnijele su stranke glavnog postupka, vlada Helenske Republike i Europska komisija.

29. Odlukom predsjednika Suda od 13. veljače 2019. postupak u ovom predmetu prekinut je do odluke u predmetu C-176/18, Club de Variedades Vegetales Protegidas⁶. Nakon dostave te presude 10. siječnja 2020., sud koji je uputio zahtjev odlučio je ostati pri svojem zahtjevu.

V. Analiza

30. Uvodno ističem da je doseg glavnog postupka ograničen na pitanje zastare. Naime, s jedne strane, pred žalbenim sudom društvo Pardo nije osporilo ni iskorištavanje ni nepostojanje suglasnosti nositelja. S druge strane, žalba u kasacijskom postupku, koju je on podnio sudu koji je uputio zahtjev, odnosi se samo na zastaru⁷.

31. Stoga, za razliku od predmeta Club de Variedades Vegetales Protegidas⁸, Sudu se ne postavlja pitanje o tumačenju članka 13. Uredbe br. 2100/94 radi kvalifikacije djela o kojima je riječ u glavnom postupku.

32. Glede pitanja upućenih Sudu u ovom predmetu, naglašavam da se ona tiču prvog pravila o zastari utvrđenog u članku 96. Uredbe br. 2100/94, to jest onog na temelju kojeg zahtjevi nositelja zastarijevaju tri godine od konačne dodjele oplemenjivačkog prava na biljnu sortu Zajednice i od saznanja nositelja o djelu i o identitetu odgovorne stranke⁹.

33. Podsjećam da pravila o zastari predviđenoj u članku 96. Uredbe br. 2100/94 ne utječu na postojanje oplemenjivačkog prava na biljnu sortu, nego samo na mogućnost da njegov nositelj podnese zahtjev protiv stranke odgovorne za djela kojima se povređuju isključiva prava koja on crpi iz tog oplemenjivačkog prava.

⁶ Presuda od 19. prosinca 2019. (C-176/18, EU:C:2019:1131)

⁷ Vidjeti t. 23. i 24. ovog mišljenja.

⁸ Presuda od 19. prosinca 2019. (C-176/18, EU:C:2019:1131)

⁹ Prema drugom pravilu o zastari utvrđenom u toj odredbi, ti zahtjevi zastarijevaju trideset godina od učinjenog predmetnog djela kada nositelj nema saznanja o djelu i identitetu odgovorne stranke.

34. Tri su tumačenja predložena Sudu kako bi odgovorio na pitanja koja su mu upućena.

35. Prema prvom tumačenju, u takvom slučaju zastara utvrđena u članku 96. Uredbe br. 2100/94 obuhvatila bi *u cijelosti* zahtjeve nositelja predviđene u člancima 94. i 95. te uredbe, neovisno o datumu počinjenja djela. Budući da je dulje od tri godine znao za sporna djela i identitet odgovorne stranke, nositelj bi izgubio svaku mogućnost ostvarivati svoja prava u njihovu pogledu. To je u biti stajalište koje je zauzeo prvostupanjski sud u glavnom postupku¹⁰ kao i ono koje brani društvo Pardo.

36. Prema drugom tumačenju, zahtjevi koje nositelj podnese samo bi *djelomično zastarjeli*. Učinci zastare odnosili bi se samo na djela počinjena više od tri godine prije podnošenja zahtjeva predviđenih u člancima 94. i 95. Uredbe br. 2100/94. To je, u biti, stajalište koje brani vlada Helenske Republike. To se tumačenje podudara, barem djelomično, i s rješenjem koje je usvojio žalbeni sud u glavnom postupku¹¹.

37. Naposljetku, prema trećem tumačenju, zahtjevi predviđeni u člancima 94. i 95. Uredbe br. 2100/94 *uopće* ne bi *zastarjeli*, s obzirom na činjenicu da djela počinjena povredom prava nositelja traju do trenutka podnošenja navedenih zahtjeva. Nositelj bi mogao ostvarivati svoja prava u pogledu svih spornih djela kada ih počinitelj (društvo Pardo u glavnom postupku) nije okončao¹². To je, u biti, stajalište koje brani društvo Club de Variedades Vegetales Protegidas.

38. Započet ću odbijanjem tog trećeg tumačenja (nepostojanje zastare) analizirajući pitanje početka tijeka roka (*dies a quo*) predviđenog u prvom pravilu o zastari koje je utvrđeno u članku 96. Uredbe br. 2100/94.

39. Potom ću izložiti razloge zbog kojih smatram da valja usvojiti drugo tumačenje (djelomična zastara), a ne prvo tumačenje (potpuna zastara), prilikom analize pitanja *učinaka* tog pravila o zastari.

A. Početak tijeka roka (dies a quo) koji je predviđen prvim pravilom o zastari koje je utvrđeno u članku 96. Uredbe br. 2100/94 (prvo pitanje)

40. Svojim prvim pitanjem, sud koji je uputio zahtjev pita, u biti, može li rok od tri godine, predviđen u prvom pravilu o zastari utvrđenom u članku 96. Uredbe br. 2100/94, početi teći iako djela kojima se povređuju nositeljeva prava nisu prestala.

41. Prema prvom pravilu o zastari utvrđenom u članku 96. Uredbe br. 2100/94, zahtjevi nositelja zastarijevaju tri godine od konačne dodjele oplemenjivačkog prava na biljnu sortu Zajednice i od saznanja nositelja o djelu i o identitetu odgovorne stranke.

42. Tako početak tijeka roka ili *dies a quo* jest datum na koji su ispunjena dva uvjeta: s jedne strane, dodijeljeno je oplemenjivačko pravo na biljnu sortu Zajednice; s druge strane, nositelj je saznao za djelo i identitet stranke odgovorne za njega.

¹⁰ Vidjeti t. 21. ovog mišljenja.

¹¹ Vidjeti t. 22. ovog mišljenja. Prema navodima suda koji je uputio zahtjev, žalbeni je sud smatrao da su zastarjeli zahtjevi samo u pogledu djela počinjenih tri godine prije prekida zastare uzrokovanog donošenjem privremenih mjera. Budući da Sudu nije postavljeno pitanje u tom pogledu i da nije primio nikakvu drugu informaciju s tim u vezi, nemoguće mu je izjasniti se o postojanju mogućeg prekida zastare.

¹² Vidjeti t. 25. ovog mišljenja.

43. Konkretnije rečeno te kao što je to naglasila vlada Helenske Republike, rok zastare od tri godine početi će teći od datuma *dogadaja koji je između*, s jedne strane, dodjele prava Zajednice te, s druge strane, nositeljeva saznanja za djelo i identitet odgovorne stranke *nastupio kasnije*.

44. U kontekstu glavnog postupka, iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da su oba uvjeta bila ispunjena najkasnije 30. listopada 2007. Naime, suspenzivnu žalbu protiv dodjele oplemenjivačkog prava Zajednice žalbeno vijeće CPVO-a odbilo je odlukom od 8. studenoga 2005., koja je objavljena 15. veljače 2006.¹³ Osim toga, dana 30. listopada 2007. GESLIVE uputio je društvu Pardo prvu opomenu s nalogom da prestane iskorištavati tu sortu¹⁴.

45. S obzirom na to postaje mi očito da bi se treće tumačenje predloženo Sudu, prema kojem rok zastare ne može početi teći prije nego što su sporna djela prestala, svelo na izmjenu prvog pravila o zastari utvrđenog u članku 96. Uredbe br. 2100/94.

46. Naime, to prvo pravilo uopće ne upućuje na datum prestanka spornih djela. To je utvrđenje dovoljno samo po sebi da se odbije to tumačenje koje bi u praksi dovelo do dodavanja trećeg uvjeta radi određivanja *dies a quo*: bilo bi potrebno da je oplemenjivačko pravo dodijeljeno, da je nositelj saznao za djela i identitet odgovorne stranke *i da su navedena djela prestala*.

47. Dodajem da bi to tumačenje bilo suprotno cilju pravne sigurnosti koji je zadan svakim pravilom o zastari, kao što je to s pravom istaknula vlada Helenske Republike. Naime, uloga je rokova zastare zajamčiti pravnu sigurnost, što je potvrđeno u ustaljenoj sudskoj praksi Suda¹⁵. Sud je osobito pojasnio da kako bi ispunio takvu ulogu, takav rok mora biti unaprijed određen i svaka analogna primjena roka zastare mora biti dovoljno predvidiva pravnim subjektima¹⁶.

48. Međutim, treće predloženo tumačenje bilo bi suprotno zahtjevu pravne sigurnosti s obzirom na to da bi nositelj mogao *u svakom trenutku*, sve dok sporna djela nisu prestala, podnijeti protiv svih tih djela zahtjeve predviđene u člancima 94. i 95. Uredbe br. 2100/94, i to *neovisno o datumu njihova počinjenja*.

49. U okviru glavnog spora, time bi to tumačenje omogućilo nositelju da prepusti društvu Pardo iskorištavanje mandarina sorte Nadorcott tijekom više desetljeća prije nego što ga tuži pred sudom zbog *svih* djela počinjenih povredom njegovih prava.

50. Takvo bi tumačenje bilo očito neusklađeno s ciljem pravne sigurnosti koji je zadan pravilima o zastari. Naglašavam u tom pogledu da je djela koja su počinitelju povrede stavljena na teret on mogao počinuti u dobroj vjeri, to jest ne znajući da se njima povređuju nositeljeva prava.

51. Usto moram naglasiti paradoksalnu posljedicu trećeg tumačenja predloženog Sudu, i to na temelju sustavnijeg razmatranja. Naime, ne čini mi se da je drugo pravilo o zastari, koje je utvrđeno u članku 96. Uredbe br. 2100/94 i kojim je predviđen rok od trideset godina, primjenjivo u slučaju poput onoga u glavnom postupku, s obzirom na to da to pravilo pretpostavlja da nositelj *nema saznanja* o spornim djelima ni o stranci odgovornoj za njih. Stoga, ako bi se prihvatilo treće tumačenje koje je predloženo Sudu i prema kojem zastara od tri godine

¹³ Vidjeti t. 12. ovog mišljenja.

¹⁴ Vidjeti t. 16. ovog mišljenja.

¹⁵ Vidjeti, osobito, presude od 13. lipnja 2013., Unanimes i dr. (C-671/11 do C-676/11, EU:C:2013:388, t. 31.), od 7. srpnja 2016., Lebek (C-70/15, EU:C:2016:524, t. 55.), i od 30. travnja 2020., Nelson Antunes da Cunha (C-627/18, EU:C:2020:321, t. 44.).

¹⁶ Vidjeti presude od 5. svibnja 2011., Ze Fu Fleischhandel i Vion Trading (C-201/10 i C-202/10, EU:C:2011:282, t. 32.), od 23. siječnja 2019., Fallimento Traghetti del Mediterraneo (C-387/17, EU:C:2019:51, t. 71. i od 5. ožujka 2019., Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, t. 112.).

počinje teći tek kada su sporna djela prestala, djela koja traju određeno vrijeme i za koja je nositelj saznao, *nikada* ne bi mogla *zastarjeti*, niti na temelju prvog pravila (onog koje pretpostavlja prestanak djela) niti na temelju drugog pravila (onog koje pretpostavlja izostanak saznanja).

52. S obzirom na prethodno navedeno, ne dvojim o nužnosti da se to treće tumačenje odbije. Početak tijeka roka predviđenog u članku 96. Uredbe br. 2100/94 ne može se uvjetovati prestankom predmetnih djela: jedini primjenjivi kriteriji su datum na koji je oplemenjivačko pravo Zajednice dodijeljeno i datum na koji je nositelj saznao za djelo i identitet odgovorne stranke.

53. Radi potpunosti želim još pojasniti da smatram da kriterij „saznanja” nositelja treba shvatiti na način da obuhvaća svaku situaciju u kojoj je nositelj znao ili *morao znati* za djelo i identitet počinitelja. Naime, ako bi se primijenio samo kriterij *stvarnog* saznanja, nositelj bi imao mogućnost beskonačno odgađati početak tijeka zastare tako da odbije saznati za djelo i/ili identitet odgovorne stranke. Takvo tumačenje nije prihvatljivo s obzirom na cilj nijednog pravila o zastari, to jest pravnu sigurnost dužnika¹⁷. Mislim da bi bilo poželjno da se tekst članka 96. Uredbe br. 2100/94 izmijeni kako bi preciznije odražavao stvarno značenje tog kriterija.

54. S obzirom na prethodno navedeno, na prvo pitanje koje je postavio sud koji je uputio zahtjev treba odgovoriti na sljedeći način. Članak 96. Uredbe br. 2100/94 treba tumačiti na način da rok od tri godine počinje teći na datum kasnijeg događaja, to jest na datum na koji je oplemenjivačko pravo Zajednice dodijeljeno ili na datum na koji je nositelj saznao za djelo i identitet odgovorne stranke, i to neovisno o datumu na koji su djela možda prestala.

B. Opseg učinaka prvog pravila o zastari utvrđenog u članku 96. Uredbe br. 2100/94 (drugo i treće pitanje)

55. Svojim drugim i trećim pitanjem, koja valja zajedno ispitati, sud koji je uputio zahtjev pita, u biti, treba li članak 96. Uredbe br. 2100/94 tumačiti na način da se, u slučaju kada je rok od tri godine istekao u pogledu djela koja se ponavljaju tijekom vremena, učinci zastare protežu na sva djela neovisno o datumu njihova počinjenja ili samo na djela počinjena više od tri godine prije podnošenja zahtjeva predviđenih u člancima 94. i 95. te uredbe.

56. Započinjem podsjećanjem na očito: pravila o zastari utvrđena u članku 96. Uredbe br. 2100/94 mogu proizvoditi svoje učinke samo u pogledu djela počinjenih u prošlosti. Prema tome, zahtjev podnesen na temelju članka 94. stavka 1. te uredbe, kako bi se zahtijevalo da *u budućnosti* prestanu djela kojima se povređuju nositeljeva prava ne može biti obuhvaćen zastarom.

57. Prema tome, pitanje koje je postavio sud koji je uputio zahtjev zahtijeva da se utvrdi opseg učinaka te zastare *s obzirom na prošlost*, konkretnije u okviru zahtjevâ za plaćanje razumne naknade (članak 94. stavak 1. i članak 95. Uredbe br. 2100/94) ili za naknadu štete uzrokovane djelima koja su počinjena namjerno ili nemarom (članak 94. stavak 2. te uredbe).

¹⁷ Vidjeti u tom smislu moje mišljenje u predmetu Nelson Antunes da Cunha (C-627/18, EU:C:2019:1084, t. 46.): „[V]alja podsjetiti da pravila o zastari imaju ključnu ulogu u imovinskom pravu. Naime, zastara za vjerovnika podrazumijeva da ne može zahtijevati naplatu svojeg potraživanja. Kao što je to Sud već utvrdio, time što se njima propisuju vremenska ograničenja, pravila o zastari osiguravaju pravnu sigurnost dužnika.”

58. U praksi, pitanje koje se postavlja jest sljedeće: kada dopusti da protekne rok zastare od tri godine, gubi li nositelj *u cijelosti* pravo zahtijevati plaćanje razumne naknade i/ili naknade štete za djela počinjena u prošlosti (što odgovara prvom tumačenju koje je predloženo Sudu¹⁸) ili on zadržava to pravo za najnovija djela, to jest ona počinjena tijekom posljednje tri godine (što odgovara drugom tumačenju¹⁹)?

59. Moram ustvrditi da tekst članka 96. Uredbe br. 2100/94 ne rješava izričito to pitanje, za razliku od pitanje *dies a quo* koje je prethodno analizirano.

60. Međutim, više elemenata ide u prilog drugom tumačenju predloženom Sudu na temelju kojeg nositelj zadržava pravo potraživati odštetu za djela počinjena tijekom posljednje tri godine.

61. Kao prvo, članak 96. Uredbe br. 2100/94 odnosi se na zastaru „djela”, a ne na zastaru ponašanja koje bi bilo predviđeno kao „skup djela”. To je korištenje jednine tim značajnije jer će se zahtjevi predviđeni u člancima 94. i 95. te uredbe odnositi najčešće na skup zasebnih djela od kojih svako povređuje prava nositelja²⁰.

62. To korištenje jednine upućuje na to da radi primjene članka 96. Uredbe br. 2100/94 valja *zasebno* razmatrati djela kojima se povređuju nositeljeva prava. Stoga, radi utvrđivanja učinaka zastare valja za svako djelo zasebno ispitati je li istekao rok zastare od tri godine.

63. U praksi će nacionalni sud morati za svaku povredu provjeriti je li proteklo više od tri godine od događaja koji je kasnije nastupio između, s jedne strane, datuma na koji je dodijeljeno oplemenjivačko pravo Zajednice te, s druge strane, datuma na koji je nositelj saznao za djelo i identitet odgovorne stranke, pri čemu do tog saznanja ne može doći prije počinjenja predmetnog djela.

64. To znači da će djela iz članka 95. Uredbe br. 2100/94 počinjena tijekom razdoblja privremene zaštite zastarjeti prije onih koja su počinjena nakon dodjele oplemenjivačkog prava Zajednice i predmet su članka 94. te uredbe.

65. Čini mi se da je to rješenje prihvaćeno u doktrini na području oplemenjivačkih prava na biljnu sortu²¹.

66. Kao drugo, želim skrenuti pozornost na praktične posljedice obrnutog tumačenja prema kojem bi istek roka od tri godine predviđen u članku 96. Uredbe 2100/94 doveo do zastare koja se proteže na *sva* djela kojima se povređuju nositeljeva prava, neovisno o datumu njihova počinjenja.

¹⁸ Vidjeti t. 35. ovog mišljenja.

¹⁹ Vidjeti t. 36. ovog mišljenja.

²⁰ Primjera radi, počinitelj povrede koji bi želio prodati mandarine sorte Nadorcott bez odobrenja nositelja mogao bi uzastopno obaviti sljedeće radnje: kondicioniranje mandarina u svrhu njihova umnažanja; umnažanje kao takvo; ponudu za prodaju; izvoz radi prodaje; prodaju kao takvu; zadržavanje mandarina u prethodno navedene svrhe. Svakom od tih radnji povređivala bi se nositeljeva prava na temelju članka 13. stavka 2. Uredbe br. 2100/94.

²¹ Leßmann, H. i Würtenberger, G.: *Deutsches und Europäisches Sortenschutzrecht*, Nomos, Baden-Baden, 2009. (2. izdanje), t. 7., podt. 102., str. 309.): „Bei wiederholten Verletzungshandlungen erfüllt jede einzelne Handlung den Tatbestand der Verletzung. Jede Einzelhandlung setzt damit gesondert die Verjährung des Unterlassungsanspruchs sowie des aus ihr fließenden Schadenersatzanspruchs in Lauf, sofern die weiteren Voraussetzungen — Kenntnis des Verletzten von der Verletzungshandlung und der Person des Verletzers — gegeben sind.” („U slučaju ponavljanja radnji kojima se čini povreda, svaka pojedinačna radnja čini povredu. Stoga, na temelju svake pojedinačne radnje zasebno počinje teći zastara zahtjeva za prestanak i zahtjeva za odštetu koji iz njega proizlazi, ako su ispunjeni drugi prethodni uvjeti — nositeljevo saznanje za povredu i osobu počinitelja povrede.”)

67. U praksi bi postojala opasnost da to tumačenje dovede do paradoksalnog rješenja na temelju kojeg bi svaka *buduća* povreda bila obuhvaćena zastarom ako je obuhvaćena ponašanjem za koje je nositelj saznao prije više od tri godine, kao što je to s pravom istaknulo društvo Club de Variedades Vegetales Protegidas.

68. Tako bi prema navedenom tumačenju, u okviru glavnog postupka okolnost da je nositelj dopustio da nakon prve opomene istekne rok od tri godine 30. listopada 2007. bila dovoljna da ga liši svake mogućnosti da ostvaruje svoja prava spram spornog ponašanja, također i u budućnosti ako to ponašanje ustraje.

69. Čini mi se da se takvo tumačenje teško može pomiriti s onim što je istodobno predmet i cilj Uredbe br. 2100/94, to jest oplemenjivačko pravo na biljnu sortu Zajednice.

70. Naglašavam, osim toga, da ta opasnost nije ni po čemu teoretska, s obzirom na to da je velik broj djela kojima se povređuju nositeljeva prava u području oplemenjivačkih prava na biljnu sortu, obuhvaćen ponašanjima trajne naravi²².

71. Kao treće, ističem da je tumačenje koje predlažem općenito prihvaćeno na području zastare povreda u patentnom pravu koje ima sličnosti s oplemenjivačkim pravima na biljnu sortu²³.

²² Leßmann, H. i Würtenberger, G.: *Deutsches und Europäisches Sortenschutzrecht*, Nomos, Baden-Baden, 2009., (2. izdanje), t. 7., podt. 103., str. 309.): „Gerade im pflanzlichen Bereich erstrecken sich Verletzungshandlungen über lange Zeiträume. Pflanzen werden in der Regel nicht in Einzelexemplaren vermehrt, sondern in größerem Umfang. Dies gilt auch für Obstbäume, andernfalls wäre eine gewerbliche Nutzung ohne Lizenz vermehrter Pflanzen nicht rentabel. Insbesondere das Anbieten und der Verkauf von sortenschutzverletzendem Material kann sich deshalb gerade im Gehölzbereich über große Zeiträume erstrecken. Auch wenn durch eine einzige Handlung große Mengen sortenschutzrechtsverletzender Pflanzen vermehrt worden wären und somit im strafrechtlichen Sinn eine einzige Handlung darstellen, ist die kontinuierliche Abgabe solchen Materials über längere Zeiträume jedes Mal eine Verletzungshandlung. Mit jeder Einzelhandlung wird damit der Lauf der Verjährung ausgelöst.“ („Osobito se u biljnom sektoru povrede protežu kroz duga razdoblja. Biljke se općenito ne reproduciraju u samo jednom primjerku, nego u većem obujmu. To također važi za voćke, bez čega komercijalno iskorištavanje umnoženih biljaka bez licence ne bi bilo isplativo. Konkretno, ponuda i prodaja materijala kojima se povređuju oplemenjivačka prava na biljnu sortu mogu se, dakle, protezati kroz duga razdoblja, nadasve u šumskom području. Čak i ako su se velike količine biljaka kojima se povređuju oplemenjivačka prava na biljnu sortu umnožile samo jednom radnjom i čine, dakle, samo jedno djelo s obzirom na kazneno pravo, trajna isporuka takvog materijala kroz duga razdoblja čini svaki put jednu povredu. Dakle, zastara počinje teći od svakog pojedinačnog djela.”)

²³ Vidjeti, osobito, Bouche, N.: „La prescription en droit des obtentions végétales et autres satellites du brevet”, *Propriétés intellectuelles*, br. 68, srpanj 2018., str. 34. do 39.: „Biljne sorte su isključene iz patentabilnosti i središnji su predmet oplemenjivačkog prava na biljnu sortu, tako da ono što se može zaštititi patentom ne može biti predmet oplemenjivačkog prava na biljnu sortu i obrnuto. Unatoč tom radikalnom razdvajanju svejedno postoje veze, srodstvo, između patentnog prava i oplemenjivačkog prava na biljnu sortu. Iako se na osobitosti oplemenjivačkih prava na biljnu sortu radije odgovorilo posebnim sustavom, dvjema materijama zajedničko je to da se odnose na inovativne tehnike (pri čemu se patentno pravo postavlja u konačnici kao opće pravo, a oplemenjivačko pravo na biljnu sortu kao posebno pravo za poboljšanje sorti).”

72. Tako se osobito u njemačkoj²⁴, francuskoj²⁵ i belgijskoj²⁶ doktrini naglašava da povredu na području patenata treba smatrati kao „uzastopnost delikata”, a ne kao „uzastopni delikt”²⁷. To rješenje odgovara, u biti, onomu koje sam prethodno predložio i prema kojem se radi primjene članka 96. Uredbe br. 2100/94 treba *zasebno* razmatrati djela kojima se povređuju nositeljeva prava.

73. Kao četvrto i radi potpunosti, pojašnjavam da i Uredba (EU) 2017/1001 o žigu Europske unije²⁸ i Direktiva (EU) 2015/2436 o usklađivanju zakonodavstava država članica o žigovima²⁹ sadržavaju pravilo o „ograničenju prava kao posljedici trpljenja” koje u biti odgovara prvom tumačenju koje je predloženo Sudu³⁰ – i koje sam upravo odbio.

74. Članak 61. stavak 1. Uredbe 2017/1001 i članak 9. stavak 1. Direktive 2015/2436 predviđaju, naime, da nositelj koji u neprekinutom razdoblju od pet godina svjesno trpi uporabu kasnijeg žiga više nema pravo podnijeti zahtjev za njegovo proglašenje ništavim, osim ako je prijava za registraciju podnesena u zloj vjeri³¹. Usto, članak 16. stavak 1. navedene uredbe i članak 18. stavak 1. navedene direktive dodaju da u takvom slučaju nositelj više nije ovlašten zabraniti uporabu tog žiga u okviru postupka zbog povrede prava.

75. Tako žigovno pravo sadržava pravilo kojim je predviđeno da nositelj gubi svaku mogućnost djelovanja također i *u budućnosti*, kada dopusti da protekne rok od pet godina od kada je saznao za uporabu kasnijeg žiga, bilo to u okviru tužbe za proglašenje žiga ništavim ili u okviru tužbe zbog povrede.

76. Postojanje tog pravila ne dovodi, međutim, u pitanje rasuđivanje koje sam prethodno iznio i to zbog dvaju sljedećih razloga.

²⁴ Vidjeti, osobito, Benkard, G.: *Kommentar zum Patentgesetz* (C. H. Beck, Munich 2015., (9. izdanje), t. 141., podt. 6., str. 1906.): „Bei vergangenheitsbezogenen Ansprüchen setzen dagegen die einzelnen Schädigungen jeweils eigene Verjährungsfristen in Lauf, so dass jede schadenstiftende Handlung bzw. jeder schadenstiftende Teilakt verjährungsrechtlich separat zu betrachten ist.” („Nasuprot tomu, glede zahtjeva povezanih s prošlošću, za svaki od različitih vidova štete teče vlastiti rok zastare, tako da svaka radnja ili dio radnje koji uzrokuju štetu treba u svrhu zastare razmatrati zasebno.”)

²⁵ Passa, J.: *Droit de la propriété industrielle*, II, *Brevets d'invention, protections voisines*, LGDJ, Pariz, 2013., br. 631, str. 684.: „Sudska praksa u kojoj se povreda smatra uzastopnom, drukčije rečeno kao da se svaki put produljuje sve dok se predmetno ponašanje nastavlja, rok zastare teče odvojeno za svaku radnju od datuma njezina počinjenja, a ne za sve od datuma na koji su predmetne radnje počele ili prestale. Drugim riječima, svaka radnja je, što se nje tiče, početak tijeka roka. [...] Ako je sporna radnja vremenski produljena, primjerice korištenjem stroja, podnositelj zahtjeva može potraživati naknadu samo za štetu koja potječe od radnji uporabe počinjenih u roku od tri godine.”

²⁶ Remiche, B., Cassiers, V.: *Droit des brevets d'invention et du savoir-faire: créer, protéger et partager les inventions au XXIe siècle*, Larcier, Bruxelles, 2010., str. 574.: „Međutim, različite povrede čine odvojene kvazidelikte koji zastarijevaju zasebno čak i kada se mogu pripisati istoj osobi. Tako će povreda koja se sastoji od proizvodnje patentiranog proizvoda zastarjeti zasebno od povrede koja se sastoji od ponude za prodaju navedenog proizvoda.”

²⁷ Casalunga, A.: *Traité technique et pratique des brevets d'invention* LGDJ, Pariz, 1949., svezak 2., br. 1080, str. 159.: „[U slučaju proizvodnje predmeta kojima se čini povreda] postoji uzastopnost delikata, a ne uzastopni delikt; posljedično, zastara počinje teći od datuma svake povrede, a ne od posljednjeg djela.”

²⁸ Uredba Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2017. (SL 2017., L 154, str. 1.)

²⁹ Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2015. (SL 2015., L 336, str. 1. i ispravak SL 2016., L 110, str. 5.)

³⁰ Vidjeti t. 35. ovog mišljenja.

³¹ Iz sudske prakse proizlazi da se moraju ispuniti četiri uvjeta kako bi počeo teći rok za ograničenje prava kao posljedice trpljenja u slučaju uporabe kasnijeg žiga istovjetnog ranijem žigu ili toliko sličnom da lako dovodi u zabludu. Kao prvo, kasniji žig mora biti registriran, kao drugo, njegov nositelj trebao ga je registrirati u dobroj vjeri, kao treće, žig se mora upotrebljavati na državnom području na kojem je zaštićen raniji žig i, konačno, kao četvrto, nositelj ranijeg žiga mora imati saznanje o uporabi tog žiga nakon njegove registracije. Glede Direktive 2015/2436 vidjeti presudu od 22. rujna 2011., Budějovický Budvar (C-482/09, EU:C:2011:605, t. 54. do 58.). Glede Uredbe 2017/1001 vidjeti presude od 28. lipnja 2012., I Marchi Italiani i Basile/OHIM – Odra (B. Antonio Basile 1952) (T-133/09, EU:T:2012:327, t. 31.) i od 27. siječnja 2021., Turk Hava Yollari/EUIPO – Sky (skylife) (T-382/19, neobjavljena, EU:T:2021:45, t. 49.).

77. S jedne strane, postojanje tog pravila može se objasniti dvama obilježjima koja su svojstvena žigovnom pravu i nemaju ekvivalent u patentnom pravu ni u oplemenjivačkom pravu na biljnu sortu. Naime, za razliku od ova dva potonja sustava intelektualnog vlasništva čije je trajanje vremenski ograničeno³², zaštita žigova može trajati neograničeno vrijeme, pod uvjetom da nositelj obnovi svoju registraciju svakih deset godina³³. S tog aspekta, pravilo o ograničenju prava kao posljedici trpljenja može se smatrati ublažavanjem mogućeg neograničenog trajanja zaštite žigova.

78. Usto, postojanje tog pravila opravdava se također s obzirom na bitnu funkciju žiga, to jest na jamstvo potrošaču ili krajnjem korisniku podrijetla proizvoda ili usluge koje označava žig, što mu omogućuje razlikovanje tog proizvoda ili te usluge od proizvoda ili usluga drugog podrijetla, a da on pritom ne dođe u moguću zabludu³⁴. Ograničenje prava kao posljedica trpljenja podrazumijeva, na neki način, da se bitna funkcija žiga više ne može ispuniti kada je tijekom pet godina nositelj trpio uporabu kasnijeg žiga kod kojeg postoji vjerojatnost dovođenja u zabludu.

79. S druge strane, naglašavam da je pravilo o ograničenju prava kao posljedici trpljenja predmet izričitih i detaljnih odredaba kako u Uredbi 2017/1001 tako i u Direktivi 2015/2436. S obzirom na njegove drastične posljedice po nositeljeva prava, smatram da se postojanje takvog pravila ne može *predmnijevati* u okviru sustava zaštite intelektualnog vlasništva. Stoga, zbog nepostojanja ekvivalentnih odredaba u Uredbi br. 2100/94, valja zaključiti da oplemenjivačko pravo na biljnu sortu ne poznaje ograničenje prava kao posljedicu trpljenja.

80. S obzirom na sve prethodno navedeno, na drugo i treće pitanje suda koji je uputio zahtjev treba odgovoriti na sljedeći način. Članak 96. Uredbe br. 2100/94 treba tumačiti na način da, u slučaju kada je rok od tri godine istekao u pogledu djela koja se ponavljaju tijekom vremena, zastarijevaju samo djela počinjena više od tri godine prije podnošenja zahtjeva predviđenih u člancima 94. i 95. te uredbe.

81. Prema tome, nositelj zadržava pravo podnijeti navedene zahtjeve glede djela počinjenih tijekom posljednje tri godine.

VI. Zaključak

82. S obzirom na prethodna razmatranja, predlažem Sudu da na prethodna pitanja koja je uputio Tribunal Supremo (Vrhovni sud, Španjolska) odgovori na sljedeći način:

1. Članak 96. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2100/94 od 27. srpnja 1994. o oplemenjivačkim pravima na biljnu sortu Zajednice treba tumačiti na način da rok od tri godine počinje teći na datum kasnijeg događaja, to jest na datum na koji je oplemenjivačko pravo Zajednice dodijeljeno ili na datum na koji je nositelj saznao za djelo i identitet odgovorne stranke, i to neovisno o datumu na koji su djela možda prestala.

³² Glede oplemenjivačkog prava na biljnu sortu vidjeti članak 19. stavak 1. Uredbe br. 2100/94, prema kojem to pravo načelno traje trideset godina u slučaju drvenastih vrsta i vinove loze te dvadeset i pet godina za druge sorte.

³³ Vidjeti članke 52. i 53. Uredbe 2017/1001 kao i članke 48. i 49. Direktive 2015/2436.

³⁴ Vidjeti, osobito, presude od 23. svibnja 1978., Hoffmann-La Roche (102/77, EU:C:1978:108, t. 7.) i od 31. siječnja 2019., Pandalis/EUIPO (C-194/17 P, EU:C:2019:80, t. 84.). Vidjeti također mišljenje nezavisne odvjetnice V. Trstenjak u predmetu Budějovický Budvar (C-482/09, EU:C:2011:46, t. 63.).

2. Članak 96. Uredbe br. 2100/94 treba tumačiti na način da, u slučaju kada je rok od tri godine istekao u pogledu djela koja se ponavljaju tijekom vremena, zastarijevaju samo djela počinjena više od tri godine prije podnošenja zahtjeva predviđenih u člancima 94. i 95. te uredbe.